

AZ ORSZÁGOS
M. KIR. MINTARAJZISKOLÁNAK
ÉS
RAJZTANÁRKÉPZŐNEK
ÉRTESITŐJE

AZ 1892—93. TANÉVRŐL

AZ INTÉZET CZÉLJA, SZERVEZETE ÉS TANTERVÉNEK,
VALAMINT
A RAJZTANÁRVIZSGÁLATI SZABÁLYZAT KIVONATÁVAL

KÖZLI

KELETI GUSZTÁV

IGAZGATÓ.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

1895.

TARTALOM.

	Lapszám
Az intézet célja és feladatai	5
Tanterv :	
I. Alakrajz és festés	5
II. Ékítményes rajz és festés	6
III. Építészet	7
IV. Szobrászat	8
V. Geometriai tanszak	9
VI. Festészeti bonczalaktan	13
VII. Műtörténelem	13
VIII. Nevelés- és oktatástan	13
IX. Rézkarcz	15
Kjvonat az intézet alapszabályaiból és külön határozataiból	16
Az intézet tan- és segédszemélyzete	20
Az intézet taneszközei	22
Új szabályzat a rajztanításra képesítő vizsgálatokról	24
Az intézet rendes növendékeinek egyéves önkéntesi kedvezménye	37
Szünidei póttanfolyamok	39
Az év történetéből	45
Növendékek névsora az 1892/93. tanévben	48
Statisztikai adatok	53
Tudnivalók a jövő tanévre	56

ORSZÁGOS

M. KIR. MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ

Budapesten, VI., Andrássy-út 71. sz.

AZ INTÉZET CZÉLJA ÉS FELADATA.

Az országos magyar királyi mintarajziskolának és rajztanárképzőnek feladata a jelenkor igényeinek és az ország szükségének megfelelő rajztanárok szakszerű kiképzése, valamint tehetséges ifjaknak, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a festészetre vagy szobrászatra szánják magukat, a hivatásukra szükséges ismeretek alapos megszerzésére alkalmat nyújtani.

Ezen céljainál fogva az intézet oktatást nyújt a képzőművészeteknek, alábbi tantervébe foglalt ágaiban, gyakorlati utmutatás és elméleti tanfolyamok segélyével.

TANTERV.

I. ALAK-RAJZ ÉS FESTÉS. (Figurális.)

I. OSZTÁLY.

Válogatott lapminták másolása. Domború főszminták rajzolása. Hetenkint 10 órában.

II. OSZTÁLY.

Domború főszminták (fők) festése. Élő fejmintákról való rajzolás. Télen 10, nyáron 15 heti órában.

III. OSZTÁLY.

Antik szoborminták és egész alakú élő mintákról való rajzolás (akt). E tanulmányok kiegészítésekül szolgálnak a bonczalaktani előadások és a gyors vázolás gyakorlása.

IV. OSZTÁLY.

Az élő fej minta festése. Elemi compositio-gyakorlatok stb. Télen heti 10, nyáron 15 órában. Ezen tanulmányokhoz csatlanak :

V. OSZTÁLY.

A *gyakorló festészeti szakosztály*, melyben csupán művésznövendékek számára és külön tanár vezetése mellett az alakrajz és festészet nagyobb terjedelemben, hetenkint 30—35 óráig taníttatik.

II. ÉKÍTMÉNYES RAJZ ÉS FESTÉS. (Ornamentika.)

I. OSZTÁLY.

Mintaszerű sík és domború ékítmények rajzolása, különös tekintettel a formaérzék és a kézbeli ügyesség fejlesztésére.

A különböző rajzszerkezetek kezelésében, valamint a külön előadási módokban való gyakorlatok. Hetenkint 10 óra.

II. OSZTÁLY.

a) *Elmélet*. A díszítő elemek fejtegetése. Az ékítmény elmélete és összehasonlító alaktan.

b) Gyakorlat. Folytatása a rajzgyakorlatoknak domború mintákról, különös tekintettel a gyorsabban kezelhető, egyszerűbb előadási módokra. Vázolgas. Hetenkint 10 óra.

III. OSZTÁLY.

a) Elmélet. Előadásszerű tárgyalással: a stil. Elmélkedések a művészeti formák fejlődéséről a különböző nemzeteknél különböző korszakokban. Tektonika. Keramika. Szövés-fonás művészete.

b) Gyakorlat. Az intézet füzöntvény-, fénykép-, metszet- és könyvtárában őrzött művek ékítményes motívumainak tanulmányozása és vázolgas. Az országos iparmuzeumbeli eredeti műtárgyak felvétele. Egyszerűbb ékítményes részletekre és ilyenek összetételére terjedő compositio-gyakorlatok. Hetenkint 8 óra.

IV. OSZTÁLY.

a) Elmélet. Folytatólagos stiltani előadások.

b) Gyakorlat. Diszítményes feladatok kidolgozása. Önálló tervezgetés az iparművészet különböző ágai s a dekoratív építészet köréből, u. m. szövetek, butorok, sgraffító, keramikai művek, fémöntvények és egyéb műtárgyak. Hetenkint 8 óra.

Ezenkívül az osztály növendékei heti két órában ismétlés-képen domboru minták után való rajzolást is gyakorolnak.

III. ÉPÍTÉSNET.

Az építészeti rajz- és stiltanulmányok, heti 8 órában, csak a III. osztályban kezdődnek. Szükséges előzményeket képezi a megelőző két osztályban szerzendő geometriai ismeret és rajzbeli gyakorlottság.

III. OSZTÁLY.

Műszaki rajzgyakorlatok, előkészítésül a műépítészeti alaktanra. Árnyékszerkesztés, intenzitási gyakorlatok.

a) Elmélet. A műépítészeti stilek fejlődésének ismertetése; azok elemzése és összehasonlítása.

b) Gyakorlat. Részletes tanulmányok rajzolása, különösen az ókori remek építészet köréből válogatott minták nyomán.

IV. OSZTÁLY.

a) Elmélet. A műépítészeti stilek folytatólagos ismertetése. Közép- és újabbkori építészet.

b) Gyakorlat. Tanulmányok rajzolása a középkori (román, góth) és újabbkori (renaissance, barok) építészet köréből vett jeles példák nyomán.

IV. SZOBRÁSZAT.

I. OSZTÁLY.

Mintázási gyakorlatok, különösen domború ékítményes minták, valamint az emberi test egyes részeit ábrázoló főszminták nyomán, ezek nagyságának megfelelő mérvekben. Hetenkint 6 óra.

II. OSZTÁLY.

Ékítményes mintázási gyakorlatok lapminták után és domborművű mintázási gyakorlatok teljes idomú főszminták nyomán, adott mérvék szerint. Hetenkint 6 óra.

III. OSZTÁLY.

Ékítményes mintázatok összetettebb rajzok szerint.

Mintázás antik vagy élő fejmintáról féldomború és teljes idomú végrehajtással.

Antik szoborművekről vagy természet után való mintázása az egész emberi alaknak, kisebbitett mérvben. Bonczalaktani mintázatok. Hetenkint 4 óra.

IV. OSZTÁLY.

Adott stilben tervezett ékítmények domború kivitele; az élő alaknak természet után való mintázása féldomború és teljes alakú végrehajtással. A fösöntés és agyagégetés körüli eljárás. Hetenkint 4 óra, csupán oly növendékek számára, kik a plasztikában alaposabb készültséget kívánnak szerezni.*

V. GEOMETRIA.

1. *Elemi geometria.*

Bevezetés.

I. PLANIMETRIA.

Heti 4 óra előadás és 2 óra rajzolás az I. osztály számára.

1. A *térelemek* (pont, egyenes) helyzeti vonatkozásai és az egyenesvonalu idomok képzése általában.
2. Az *alapidomok* (véges egyenes, kör, szög, öv) helyzeti és metrikus vonatkozásai.
3. A *főidomok*, és pedig:
  - a) az *egyenes vonaluk* (pont- és sugársor, tört egyenes, három-, négy- és sokszög) alkotó részei, projectivitása (congruentia, affinitás és axialis symmetria, hasonlóság és centrikus symmetria, collineatió és involutió), transversálisai és területe.
  - β) a *görbe és vegyes vonaluk*, és pedig:
    - a) A *kör*; vonatkozások a térelemek- és az előbb tárgyalt idomokra (projectivikus, potenciális, polárikus és harmonikus tulajdonságok), kerület és terület.

* A rajztanárjelöltek a mintázást csak két évig gyakorolják. Két év óta a rajztanár- és rajztanító jejltek a mintázást a művésznövendékektől elkülönítve, külön tanár (Loránfi Antal) vezetése mellett gyakorolják.

b) A kúpszeletek elemei.

c) A cycloisok, evolvensek és az alkalmazott csigavonalak leírása és szerkesztése.

Constructiv föladatok az egész tárgykörből.

II. STEREOMETRIA.

A stereometria az orthogonális ábrázolás előadásával van egyesítve és esetről-esetre tárgyalatik.

2. *Ábrázoló geometria.*

A) STEREOMETRIA ÉS ORTHOGONÁLIS ÁBRÁZOLÁS.

Heti 4 és 2 óra előadás és 2 óra rajzolás a II. és III. osztály számára.

I. STEREOMETRIA.

1. *A térelemek* (pont, egyenes, sík) helyzeti vonatkozásai és az egyenes vonalú és sík lapú idomok képzése általában.
  2. *Az alapidomok* (kitérő [torz] egyenespár, pont és sík, egyenes és sík, lapszög, réteg, testszög) helyzeti és metrikus vonatkozásai.
  3. *A főidomok*, és pedig:
    - α) *a síklapúak* (szögletes testek) [hasáb, gúla és általános polyeder] alkotó részei, transversális síkjai, congruentiája és axiális symmetriája, hasonlósága és centrikus symmetriája, felülete és köbtartalma.
    - β) *a görbe- és vegyeslapúak* (gömbölyű testek) [henger, kúp, gömb] alkotórészei, transversális síkjai, stb. — mint előbb.
- Constructiv feladatok az egész tárgykörből.

II. ORTHOGONÁLIS ÁBRÁZOLÁS.

1. Bevezetés.
2. A térelemek ábrázolása két és több képsíkon.
3. A térelemek relativ vonatkozásai, különösen metszések, távolságok és szögek.
4. A sík idomok ábrázolása.
5. A testek (hasáb, gúla, henger, kúp, forgástestek) ábrázolása; relativ vonatkozásaik a térelemekre és egymásra.
6. Megvilágítási viszonyok, u. m. vetett, saját árnyék és a megvilágítás intenzitása.
7. Idomok helyzettranszformációi; képsíktranszformációk.
8. Az orthogonális és klinogonális axonometria elemei.
9. Constructiv feladatok az egész tárgykörből.

Jegyzet. A 6. és 7. pontban foglaltak alkalmilag tárgyalatnak.

B) CENTRÁLIS ÁBRÁZOLÁS (PERSPECTIVA, LÁTSZATTAN.)

Heti 2 óra előadás és 2—8 óra rajzolás, a III. és IV. osztály számára.

Bevezetésül: látszati képek szerkesztése az orthogonális ábrázolási mód alapján.

I. ELMÉLETI RÉSZ.

1. A térelemek (pont, egyenes és sík) *centrális ábrázolása és helyzeti megállapítása* egy síkon.
2. A térelemek *helyzeti vonatkozásai*: metsző egyenesek, két sík metszése. Vegyes helyzeti feladatok.
3. A térelemek *méretes vonatkozásai*: szöghajlásuk a képsík iránt, síkban fekvő elemek forgatása, valódi nagyságok megállapítása, egyenesek osztása, adott osztás átvitele osztó egyenesek által, az osztási kör; az egyenesnek és a síknak szög szerinti vonatkozása. Síkok hajlási szögei, síkok elhelyezése adatok szerint.

4. Segédműveletek korlátolt képsíkon: összevonási középpont alkalmazása, összevont segédkép, egyenlőközű egyenesek képeinek szerkesztése enyészőpont használása nélkül.
5. Különböző mértékegységek és lépték rendszerek alkalmazása, hálók.
6. Az elnyúlások és visszás helyzetek határai.
7. A kör és más sík görbék centrális ábrázolása.

II. GYAKORLATI RÉSZ.

Heti 2—8 óra rajzolás leginkább a IV. osztály számára.

1. Ékített síkok centrális ábrázolása.
2. Síkok által határolt testek, forgási testek, testcsoportok ábrázolása.
3. Az építészet köréből vett tárgyak.
4. Árnyékszerkesztés természetes és mesterséges világítás feltétele mellett.
5. Tükörképek a tükör síkjának különböző állásai mellett.
6. Adott látszati képek kifejtése (visszafejtése) és hibáinak javítása.
7. Látszati képek tervezete.

3. Geometriai módszertan.

Heti 2 óra előadás a IV. osztály számára.

1. A rajzoló geometria tananyagának módszeres kezelése a középiskola 4. alsó osztályában és a polgári iskolában, különös tekintettel az előadási képesség fejlesztésére.
2. Próbaelőadások.
3. A geodäsia és a situatio-rajzolás elemei egybekötve gyakorlati mérésekkel a mezőn.
4. A megszokásosabb geographiai fokhálózatok szerkesztése.

VI. FESTÉSZETI BONCZALAKTAN.

I. ÉS II. OSZTÁLY.

Hetenkint 1 óra.

Az emberi test külalakját meghatározó csontok, inak, izmok idomai, kölcsönös aránya és mozgása törvényeinek magyarázata és rajzolása, fali ábrák, boncztani készülékek és az élő természetből vett minták nyomán.

VII. MŰTÖRTÉNELEM.

II., III. ÉS IV. OSZTÁLY.

Hetenkint 3—4 óra előadás és 2 órában az országos képtárak és gyűjtemények látogatása a szaktanár vezetése és magyarázata mellett.

Összefoglaló képe a művészileg szép eszményének, a mint az a különböző népeknél, különböző korszakokban az építészet, festészet és szobrászat, valamint a magasabb műipar termékeiben nyilvánult.

A régi keleti népek, valamint Görögország és Róma, utóbb a középkor és a renaissance műtörténelme.

VIII. NEVELÉS ÉS OKTATÁSTAN.

A) ÁLTALÁNOS NEVELÉSTAN

A III. OSZTÁLYÚ RAJZTANÁRJELÖLTEK SZÁMÁRA.

Heti 1—2 órában.

A nevelés fogalma és a neveléstan felosztása. A testi nevelés körében szem előtt tartandó szabályok, különös tekintettel az iskolai egészségtanra. Az értelmi nevelés körében követendő főbb szabályok ismertetése, kapcsolatban a szemlélődő, képzetalkotó,

gondolkozó, emlékező és képzelődő lelki tehetségeknek tüzetes leírásával, a logika tételeinek ismertetésével. A *kedély-neveléstan* föltételei, összeköttetésben a különféle érzelmek, hangulatok és indulatok leírásával, különös tekintettel a szépízlés fejlesztésére vonatkozó szabályokra.

Az *erkölcsi nevelés* körében érvényesítendő szabályok, az ösztönöknek, vágyaknak, hajlamoknak, szenvedélyeknek, a vérmérsékletnek és az egyéni jellemvonásoknak ismertetésével kapcsolatban. Az iskolai nevelés és fegyelemtartás tételei kellő tekintettel az egyes iskolák növendékeinek erkölcsi fejlettségére és a nemzeti nevelés követelményeire. Az iskolai nevelésre és fegyelemtartásra vonatkozó irodalomnak rövid áttekintése és a közoktatásügyi kormány által kiadott s ezen teendőkre vonatkozó rendeletek ismertetése.

B) ÁLTALÁNOS OKTATÁSTAN

A IV. OSZTÁLYÚ RAJZTANÁRJELÖLTEK SZÁMÁRA.

Heti 1—2 órában.

Az oktatástan fogalma és felosztása. Az oktatás körében szem előtt tartandó főelvek és az ezekből származó szabályok ismertetése.

Az *iskolai oktatás* célja tekintettel az egyes tanintézetek feladatára. A tananyag megállapítására vonatkozó általános oktatástani szabályok ismertetése, különös tekintettel az egyes iskolák számára készült *tantervek* azon részleteire, a melyek a rajzolás tanítására vonatkoznak. A *tanmenetek* megállapítására vonatkozó általános szabályok. A *tanalakoknak*, nevezetesen a közlő vagy előadó tanalaknak, az előmutató, a kikérdező, a kifejtő, az önoktató és az emlékeltető tanalaknak ismertetése és az ezekre vonatkozó oktatástani tételek. Az egyes tanítási órák helyes felhasználására vonatkozó oktatástani szabályok. Az oktatástanra vonatkozó irodalom ismertetése, különös tekintettel a rajztanítás

módszerének fejlődését feltüntető művekre. — A magyar közoktatásügy fejlődésének rövid története, kapcsolatban az általános neveléstörténet főrészeinek ismertetésével. — A kormány által kibocsátott módszertani utasítások ismertetése.

IX. RÉZKARCZ.

Rendkívüli tanfolyam oly festésznövendékek részére, kik magukat grafikai tanulmányaik mellett a sokszorosító művészet ezen ágában is gyakorolni óhajtják.

KIVONAT

AZ INTÉZET ALAPSZABÁLYAIBÓL ÉS KÜLÖN HATÁROZATAIBÓL.

Az intézeti tanulók, külön céljaikhoz képest vagy a rajztanárképző, vagy a mintarajziskola növendékeiül iratnak be.

A rajztanárképzőnek teljes tanfolyama 4 évre terjed.

A művésznövendékek tanfolyama nincs az évek bizonyos számához kötve; a mennyiben azonban valamely művésztanuló három éven túl akarná az intézetet látogatni, annak megengedése a tanári kar határozatától függ.

A középiskolai rajztanárjelöltekre nézve a befogadás föltétele a középiskolai érettségi bizonyítvány felmutatása.

A polgári iskolai rajztanítójelöltek fölvételére szükséges, hogy valamely középiskola vagy polgári iskola hat osztályát végezték legyen, vagy elemi tanítói oklevéllel birjanak.

A művésznövendék fölvételére megkivántatik, hogy a teljes polgári iskolát vagy a középiskolának legalább hat osztályát végezte legyen.

Oly jelentkezők, a kik felöltő hivatást tanusítanak, az igazgatóság javaslata alapján, miniszteri engedélylyel a rendes növendékek közé fölvehetők akkor is, ha a közép- vagy polgári iskolának csupán négy osztályát de jó sikerrel, végezték.

Mind a rajztanárjelöltek, mind a művésznövendékek fölvételének közös föltételei:

- a) a 16-ik korév betölte;
- b) ép látérzék;

c) némi gyakorlottság a szabadkézi rajzolásban, melynek kellő foka esetleg külön fölvételi vizsgálat útján igazolandó.

A fölvétel általában ideiglenes jellegű, s csak félévi látogatás és ezalatt kitüntetett szorgalom és tehetség alapján történik a végleges fölvétel.

Az intézet tanfolyamaiban, a rendelkezésre álló tanhelyiségek által korlátozott számban, nők is vehetnek részt, ha a szabadkézi rajzolásból kívánt előkészültséget igazolták. Az elméleti előképzettséget illetőleg a nőknél a felvétel feltétele: elemi iskolai tanítónői oklevél, vagy legalább 4 polgári osztály sikeres elvégzése, esetleg ennek megfelelő egyenrangú képesítés.

Az tanulók fölvétele minden tanfélév kezdetén, szeptember illetőleg február hó elején eszközöltetik. A tanfélév folyamában a fölvétel csak igen méltányolandó okok alapján és kivételesen engedélyeztetik.

A rajztanárjelöltek a képzőben végzendő tanfolyamok befejezése után képesítő vizsgálatra bocsáttatván, annak sikere szerint rajztanári vagy rajztanítói oklevelet nyernek.

Az ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálatnak magukat alávetni kötelesek.

A rajztanárvizsgálatok rendjét és módját külön szabályzat állapítja meg, melynek teljes szövege alább olvasható.

Az intézeti növendékek művei két-két évenként közszemlére kiállítatnak az iskola helyiségeiben.

A tanév szeptember hó elején kezdődik s június hóban végződik. Június hava közepétől annak végeig a képesítő gyakorlati és zárt írás- és szóbeli vizsgálatok tartatnak.

Az intézet minden tanítványa minden tanév elején beiratási díjúl 2 forintot fizet az intézeti könyvtár gyarapítására.

A rendes növendékek egész évi tandíja 10 forint. A vendéglátogatók tandíja magasabb, s időről időre a viszonyokhoz képest állapíttatik meg.* A nők közül azok, kik rajztanítónői képesítésre

* Az 1886—87-ik tanévtől kezdve — további intézkedésig — a vendéglátogatók egész évi tandíja ministeri rendelet útján 40 forintban állapíttatik meg.

készülnek, évi 10 frt, — a művésznövendékek a mindenkori vendéglátogatói tandíjat fizetik.

Szűk körülményű, tehetséges és szorgalmas növendékek a tandíj fizetése alól fölmentethetnek.

A tandíjak az állampénztárba folynak.

Az intézet szegényebb sorsú tehetségesebb növendékei, különösen pedig a rajztanárjelöltek számára rendelt állami ösztöndíjak elnyerésére évenként nyilvános pályázat hirdettetik.

A pályázati föltételek rendszerint a következők:

1. Hitelesen igazolandó:

a) hogy a pályázó ép látérzékű s legalább 16 éves korát már betöltötte;

b) hogy készütség tekintetében az intézetbe fogadás fentebb jelzett általános föltételeinek megfelelni képes.

2. A rajztanárjelöltek közül előjoggal birnak az oly pályázók, kik már érettségi vizsgálatot tettek, vagy netalán magasabb körű tanulmányokat végeztek.

3. A készütség kellő foka eshetőleg külön vizsgálat utján igazolandó.

4. Az ösztöndíj (rendszerint 300 frt) csak egy évre adományoztatik; tovább élvezete a tanév folyamában s az évi vizsgálatok utján kitüntetett haladástól függ.

5. A kellően fölszerelt kérvények, rajzmunkálatok mellékletével, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez czímezve, az évenként szabályszerűen kihirdetett határidőig a m. kir. rajztanárképző igazgatójához nyújtandók be. (Budapest, VI., Andrássy-út 71.)

A pályázat eredményét a tanártestület bírálja meg s ennek indokolt javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter határoz.

Itt megjegyztetik, hogy az intézetbe belépő új növendék az első évben sem tandíjelengedésre, sem ösztöndíjra nem számíthat.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelölt, mielőtt az ösztöndíj számára folyóvá tétetnék, térítvényt ír alá, melyben az államsegély

kedvezményével kapcsolatos kötelezettségek hű teljesítése iránt fogadást tesz.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálat kiállása s az oklevél kinyerése után nem tarthatnak már ennél-fogva jogot valamely állami tanintézetnél leendő alkalmaztatásra; ha ellenben valamely nyilvános iskolához rajztanárokkul vagy rajztanítókkul a vallás- és közoktatásügyi miniszter részéről kineveztetnek, a kinevezést elfogadni s a rájuk bízott tanszéket a rendes illetmények élvezete mellett legalább három évig ellátni kötelesek, különben az ösztöndíjat visszafizetni tartoznak.

A szorgalom élesztése és a haladás kitüntetése végett minden tanév végével jutalomdíjak osztatnak ki a legjelesebb növendékek között.

Művésznövendékek, vagyis olyanok részére, kik csupán valamely művészeti ágban (festészetben, szobrászatban) óhajtják magukat kiképezni, szintén — évenként összesen 1500 frtra menő — ösztöndíjak adományoztatnak.

AZ INTÉZET TAN- ÉS SEGÉDSZEMÉLYZETE

AZ 1892—1893-IKI TANÉVBEN.

Igazgató :

KELETI GUSZTÁV, királyi tanácsos, a m. tud. akadémia és a Kisfaludy-társaság tagja, a Ferencz József-rend lovagja, Officier de l'instruction publique, a m. kir. iparművészeti iskola igazgatója, az orsz. közoktatási és az orsz. képzőművészeti tanács, valamint a szerzői jogi állandó szakértő bizottság tagja, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság elnöke, az orsz. képzőművészeti társulat alapító- és választmányi tagja, e. i. egyúttal igazgatója.

Tanárok :

1. LOTZ KÁROLY, akad. képiró, a gyakorló festészeti szakosztály tanára, a Ferencz József-rend és a III-ad oszt. vaskorona-rend lovagja, a bécsi cs. kir. művészeti akadémia tiszteleti tagja, az országos képzőművészeti tanács és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

2. SZÉKELY BERTALAN, akad. képiró, az alaki (figurális) rajz és festészet rendes tanára, valamint a fest. boncztan előadója, a Ferencz József-rend és a francia becsületrend lovagja, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

3. SCHULEK FRIGYES, akad. építész és építőmester, az építészeti rajz és stiltan rendes tanára, valamint a látszattannak előadója, a Ferencz József-rend lovagja, a hazai műemlékek országos bizottságának építésze, a magyar tudományos akadémia archæologiai bizottságának tagja, a bécsi «Bauhütte», a m. mérnök- és építész-

egylet, valamint a nemzeti torna egylet alapító tagja, a budapesti építő iparosok testületének, a m. régészeti és anthropologiai társulatnak, az orsz. képzőművészeti társulatnak tagja, több diszoklevél és egyéb kitüntetés tulajdonosa, a budavári főegyház vezérépítésze, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

4. EBNER LAJOS akad. képiró, a női művésznövendékek tanfolyamának rendes tanára.

5. NADLER RÓBERT, műépítész-festész az ékítményes és iparművészeti rajz rendes tanára.

6. Ifj. VÁRDAI SZILÁRD, okl. rajztanár, az ékítményes rajzolás rendes tanára, a szemléleti látszattan (mint előkészítő tanf.) előadója, s e. i. sz. az intézeti könyv- és metszettár őre.

7. STROBL ALAJOS, akad. szobrász, a kor. arany érdemkereszt tulajdonosa, a mintázás r. k. tanára, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság póttagja, az orsz. képzőművészeti társulat választmányi tagja.

Kültanárok :

8. Dr. PASTEINER GYULA, kir. m. tud. egyetemi ny. rendes tanár, a magyar iparművészeti társulat titkára, a «Művészi Ipar» című folyóirat szerkesztője, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja stb. Előadja a művészetek történetét.

9. PÓRSZÁSZ JÓZSEF, okl. mérnök és m. kir. főreáliskolai r. tanár, az orsz. közoktatási tanács bíráló tagja, és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja; — mint az elemi és ábrázoló geometria és a geometriai módszertan előadója.

10. PÉTERFY SÁNDOR, a budapesti áll. polg. tanítónőképezde r. tanára, az «Eötvös» segély-egylet elnöke, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság póttagja stb., mint a nevelés- és oktatástan előadója.

11. AGGHÁZY GYULA, akad. festész, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, vezeti az alakrajzolás kezdő tanfolyamát.

12. LORÁNYI ANTAL, akad. szobrász és okl. rajztanár, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, oktatja a rajztanárjelölteket a mintázásban.

13. KOVÁCH GÉZA, okl. rajztanár, a m. kir. iparművészeti iskola tanára, a nők számára szervezett geometriai tanfolyam előadó tanára.

Számvevő:

Csik-rákosi CSÁSZÁR DÉNES.

Szolgaszemélyzet:

1. HERSITZ KÁROLY, egyuttal házi gondnok.
2. HENLE FERENCZ, († 1893. június hó 23.)
3. FEJES JÓZSEF.
4. BEDECS ANTAL.
5. GYARMATI ANDRÁS.
6. REINISS ANDRÁS, gépész-fűtő.

AZ INTÉZET TANESZKÖZEI.

a) LAPMINTÁK.

1. Az egyes szakosztályok tanárai által készült ékítményes és stiltani, építészeti, távlati és boncztani fali táblák.
2. Építészeti műemlékek, iparművészeti tervrajzok, szoborművek és a régi és újabb mesterek jelesebb compositióinak rézmetszetű és fényképmásolatai (nem másolás, hanem csupán tanulmányozás céljára).

b) DOMBORÚ MINTÁK.

1. Régi és újabbkori jeles szoborminták és fejminták, valamint egyes testrészek természet után készült fősöntvényei.
2. Régi és újabbkori jeles ékítmények és építészeti részletek fősöntvényei.

3. Az élő (fej- vagy alak-) minta. Élő férfiak és nők, kik előzetes alku szerint naponként több órán át, meghatározott díjazás fejében mintául állanak és ülnek a növendékek előtt. (Az intézetnek élő minták díjazására fordított évi költsége kétezer forint.)

c) VEGYES TANESZKÖZÖK ÉS KÉSZÜLÉKEK.

Ide tartoznak a távlati készülékek, geometriai testminták, boncz-tani præparatumok s az iskolával szomszédos «műcsarnok»-ban elhelyezett országos iparművészeti muzeumból tanulmány céljaira időnkint kiszemelt és átengedett műtárgyak stb.

d) A KÖNYVTÁR

tartalmazza: 1. a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok főbbjeit; 2. a képzőművészet és magasabb műipar, valamint a sokszorosító művészetek történelmére, fejlődésére, a műszaki eljárásokra, valamint a képzőművészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket, mely szakművek köréből az intézet évi javadalmazásához és szükségletéhez képest folyvást gyarapíttatik. A könyvtárról készült s az 1890. december 31-iki állapotot feltüntető alapleltár adatai szerint a könyvtárban jelenleg 3793 kötet és 30,479 db műlap őriztetik, összesen 52,897 frt 58 kr. értékben.

A könyvtár olvasótermét az intézet növendékei — e célra kijelölt órákban — ismereteik gyarapítása végett sűrűn látogatták.

Tanszerek s egyéb ingóságok a helyszini vagyonszemle alapján készült alapleltár szerint 1892. évi június hó 30-iki érvénnyel: 4229 db, összesen 37,052 frt 87 kr. értékben.

ÚJ SZABÁLYZAT A RAJZTANÍTÁSRA KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOKRÓL.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr ő nagyméltóságának kezdeményéből a rajztanárképzés és képesítés újabb rendezése ügyében egybehívott szaktanácskozmány által a rajztanár- és rajztanító-képesítésre vonatkozólag elkészített szabályzat a nevezett minister úrnak f. évi június hó 6-án 1146. sz. alatt kelt magas rendeletével életbeléptetés végett leküldetvén, a vizsgálatok a jövő tanév végén már ezen szabályzat szerint fognak megtartatni.

A fenti rendelet intézkedéseiből tájékozásul közölnetnek a következők:

Az új szabályzatot illetőleg a vall. és közoktatásügyi minister úr fentartja magának a jogot, hogy a vizsgáló bizottság javaslatára oly alapos szakképzettségű egyéneknek is megengedje a vizsgára bocsáttatást, kik a szabályzat 5. §-ában megállapított tanulmányi előfeltételeknek csak részben feleltek meg; — a rajztanítónő jelöltekre nézve ugyancsak a vizsgáló bizottság javaslatára szintén fentartja magának a nevezett minister úr az előirt tanulmányi előfeltételeknek részbeni elengedését, nevezetesen pedig a magánúton szerzett megfelelő előképzettség esetében az attól való eltekintést, hogy az illetők előismereteiket nyilvános tanintézetekben szerezték legyen meg.

Az orsz. mintarajziskola- és rajztanárképző tananyagának az új szabályzat életbe léptetése folytán szükséges kiegészítéseül a jövő tanévtől kezdve a következő új tantárgyak rendszeresítettnek:

1. A vízfestés egy új tanerővel a női osztályban;

2. a magyar nyelv- és irodalom mindkét nembeli tanár- és tanítójelölt növendékek számára;

3. a szép- és rondírás mindkét nembeli tanár- és tanítójelölt növendékek számára, és

4. a mértani szakok a tanítójelölt nőnövendékek számára.

A vizsgáló bizottság jegyzőjeül dr. Radnay Rezső vallás- és közoktatásügyi ministeri segédfogalmazó neveztetett ki.

A szabályzat szövege a következő:

1. §. Nyilvános középiskolánál, tanítóképzőnél, felső nép- és polgári iskolánál, felsőbb leányiskolánál és ipariskolánál rajztanár vagy rajztanítóul (rajztanítónőül) rendszeresített minőségben csak szabályszerűen képesített egyének alkalmazhatók.

2. §. *A vizsgáló bizottság.* a) A rajztanításra képesítő vizsgálatok külön országos bizottság előtt tartatnak meg.

b) Ezen bizottság áll: az elnökből, az alelnökből, a tudományegyetem, a kir. József-műegyetem, az orsz. magy. kir. rajztanárképző intézet, az állami polgári iskolai tanítóképző intézet, valamint a különböző iskolák és az érdekelt szakkörök megfelelő számú képviselőiből. A bizottság elnökét, alelnökét és tagjait öt-öt évi időtartamra a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki.

c) A vizsgáló bizottság a szükséghez képest csoportokban működik.

d) Az elnök, akadályoztatása esetén az alelnök, a bizottság mindennemű értekezletein és tanácskozásain és a vizsgálatokon elnököl; a bizottság ügykezelését vezeti. Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szava dönt.

e) A vizsgáló bizottság hivatalos pecsétjén Magyarország koronás címere látható ezzel a köríráttal: «A m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság pecsétje 1878.»

3. §. *A képesítés nemei.* Rajztanításra képesítést lehet szerezni:

a) Középiskolák és középfokú ipariskolák számára, még pedig

α) szabadkézi rajz és rajzoló geometriából, vagy

β) ezen tantárgyaknak csak egyikéből.

b) Tanítóképzők, polgári iskolák és ipartanműhelyek számára.

c) Iparos tanonciskolák számára. Végre

d) Rajztanítónői képesítést tanítónőképző intézetek, polgári és felsőbb leányiskolák számára.

4. §. *Jelentkezés a vizsgálatra.* A képesítő vizsgálatra jelentkezésnek határideje rendszerint márczius hava 15-ike. A kihirdetés évenként a Budapesti Közlönyben, a vallás- és közoktatásügyi ministerium Hivatalos Közlönyében, a Középiskolai Tanáregyesület Közlönyében és a Néptanítók Lapjában történik meg.

A rajztanításra képesítő vizsgálatához bocsátásért a szabályszerűen bélyegelt és fölszerelt folyamodványt a bizottság elnökénél kell benyújtani.

A folyamodványhoz melléklendők:

a) a jelentkező rövid életrajza, melyben különösen kiképeztetésének főirányát, menetét és az arra fordított időt kell jeleznie;

b) keresztlevele, illetőleg születési bizonyítványa, melylyel igazolja, hogy legalább 21-ik életévét betöltötte;

c) tanulmányi és az előirt általános műveltséget igazoló egyéb bizonyítványok;

d) hatósági orvos által kiállított bizonyítvány jelentkezőnek a rajztanításra testileg alkalmas voltáról;

e) a geometriai, építészeti, szabadkézi, esetleg műipari rajz köréből való dolgozatai;

f) ha a jelentkező közszolgálatban áll, előljárósága, különben pedig közhatóság által kiállított erkölcsi bizonyítvány; végre

g) esetleg valamely tanintézetnél rajztanítói minőségben folytatott működésről szóló bizonyítványok.

A folyamodványban a jelentkezőnek ki kell jelentenie, hogy a képesítésnek a 3. §-ban felsorolt nemei melyikét kívánja megszerezni.

5. §. *Az előképzettség mértéke.* a) A középiskolai és középfokú ipariskolai rajztanításra képesítő vizsgálatához (3. §. a) az

érettségi bizonyítvány és a rajztanárképző tanfolyamának elvégzése kívántatik.

b) A tanítóképzői, polgári iskolai és ipartanműhelyi rajztanítói vizsgálathoz (3. §. *b*) az érettségi bizonyítvány vagy elemi iskolai tanítói oklevél és a rajztanárképző vagy polgári iskolai tanítóképző rajztanítói szakcsoportjának elvégzése kívántatik. E vizsgálathoz felötlő tehetség, megfelelő általános műveltség és szakképzettség mellett, a vizsgáló bizottság meghallgatása után kivételesen külön miniszteri engedélylyel olyanok is bocsáthatók, kik érettségi vagy tanítói képesítő vizsgálatot nem tettek, de legalább hat közép- vagy polgári iskolai osztályt végeztek.

c) Az iparos tanoncziskolai rajztanításra képesítő vizsgálathoz (3. §. *c*) a m. kir. iparművészeti iskola, a középipariskola, vagy hasonló irányú szakiskola jó sikerű elvégzése, avagy elemi iskolai tanítói oklevél kívántatik.

Felötlő tehetség, megfelelő általános műveltség és szakképzettség mellett a vizsgáló bizottság meghallgatása után külön miniszteri engedélylyel ezen vizsgálathoz olyanok is bocsáthatók, a kik a fentebb elősorolt iskolákat nem végezték.

d) Tanítónőképzői, polgári és felsőbb leányiskolai rajztanítónői képesítő vizsgálatra a kellő rajzi szakképzettséggel és elemi népiskolai tanítónői oklevéllel bíró nőket lehet bocsátani.

Felötlő tehetség, megfelelő általános műveltség és szakképzettség mellett a vizsgáló bizottság meghallgatása után külön miniszteri engedélylyel ezen vizsgálathoz kivételesen oly nők is bocsáthatók, kik legalább négy polgári vagy felsőbb leányiskolai osztályt végeztek.

6. §. *A vizsgálat helye és alakja.* A rajztanításra képesítő vizsgálatok az orsz. magyar kir. rajztanárképző intézetben (Budapest, Andrássy-út 71. sz.) évenként rendszerint június hó második felében tartatnak meg.

A képesítő vizsgálat két részből áll:

a) zárthelyi és

b) szóbeli vizsgálatból.

A zárthelyi vizsgálat alkalmával tankönyvek vagy jegyzetek használata meg van tiltva. A felügyeletet a vizsgáló bizottságnak e végre kiküldött tagjai gyakorolják.

Szóbeli vizsgálatra csak oly jelöltek bocsáthatók, kiknek zárthelyi dolgozatait a bizottság elfogadhatónak találta.

7. §. *A képesítő vizsgálatok tárgyai és az ezekből követelt mérték.*

I. KÖZÉPISKOLAI ÉS KÖZÉPFOKÚ IPARISKOLAI RAJZ-TANÁROK VIZSGÁLATA.

A)

Kik mind a szabadkézi rajzból, mind a rajzoló geometriából nyernek képesítést.

1. *Zárthelyi vizsgálat tárgyai:*

a) Alakrajzolás, egész élő alakról (akt); rendelkezésre álló idő 3 óra.

b) Ékítményes rajzolás: domború mintáról árnyékolással (az egésznek felvázolása és a feladat egy részének teljes kidolgozása); idő 10 óra.

c) Iparművészeti rajzolás és tervezés: színes ékítménynek vagy valamely iparművészeti tárgynak tervezése; idő 5 óra.

d) Építészeti (műszaki) rajzolás, az alaktanból szerzett készült-ség kimutatására; idő 5 óra.

e) Ábrázoló geometria és perspectiva: valamely geometriai testcsoport vagy egyszerű műszaki tárgy derékszögű és perspectiv képének és megvilágítási viszonyainak ábrázolása különböző vilá-gítás feltétele mellett, rövid írásbeli magyarázattal; idő 6 óra.

f) Szemléleti perspectiva: geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabad kézzel való ábrázolása árnyékolás-sal; idő 2 óra.

g) Mintázás: féldomború ékítmény előállítása grafikai mintáról, egy részletnek teljes kidolgozásával; idő 5 óra.

h) Magyar nyelvi írásbeli dolgozat a műtörténelemből, nevelés-oktatástánból, vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria. A planimetriából: a térelemek viszonylagos vonatkozásai; az egyenesvonalú idomok alkotó részei, projectivitása, transversalisai és területe; a kör és vonatkozásai a térelemekre; kerülete és területe; kúpszeletek elemei; cikloisok, evolvensok és csigavonalok. A stereometriából: a térelemek viszonylagos vonatkozásai; a szögletes testek, henger, kúp és gömb származtatása, egybevágósága, szimmetriája és hasonlósága, felülete és köbtartalma. Szerkesztési feladatok.

b) Ábrázoló geometria. Ábrázolás egy és több képsíkon; a térelemek viszonylagos vonatkozásai; a síkidomok ábrázolása; a szögletes testek, henger, kúp és forgási testek ábrázolása; relatív vonatkozásaik a térelemekre és egymásra; megvilágítási viszonyok ábrázolása; a derékszögű és ferdeszögű axonometria elemei.

c) Perspectiva. Perspectiv képek szerkesztése az átmetszés módszere alapján. A térelemek centrális ábrázolása, viszonylagos vonatkozásai. Segédműveletek korlátolt képsíkon. Síkidomok centrális ábrázolása. Szögletes testek, henger, kúp és forgási testek, testcsoportozatok ábrázolása. Árnyékszerkesztés.

d) Anatómiai alaktan. Az emberi test külalakját meghatározó csontok, inak, izmok idomai, kölcsönös aránya és mozgása törvényei.

e) Műtörténelem és stílus. A régi keleti népek, Görögország és Róma, a középkor és renaissance műtörténelme.

f) Nevelés- és oktatástán kapcsolatban a pszichológia és a logika elemeivel. Az általános elvek és szabályok ismerete és ezeknek alkalmazása a rajz és szépírás oktatása körében. A középiskola szervezete: rajzi és szépírási tanterve és ezen oktatás segédeszközei. A rajz- és szépírásoktatás irodalma, a jelesebb

művek ismerete. A magyar közoktatásügy fejlődésének története, különös tekintettel a középiskolára.

g) Magyar nyelv és irodalom. Az újabbkori magyar irodalom áttekintése.

B)

Csupán szabadkézi rajz tanítására képesítő vizsgálat.

1. *Zárthelyi vizsgálat* tárgyai ugyanazok mint A) alatt.

2. *Szóbeli vizsgálat* tárgyai:

a) Elemi geometria: a planimetria és stereometria ismerete bebizonyító alapon, különös figyelemmel a szerkesztésre.

b) Anatómiai alaktan.

c) Műtörténelem és stíltan.

d) Nevelés- és oktatástan.

e) Magyar nyelv és irodalom.

Az utóbbi négy tantárgy az A) alatt követelt mértékben.

C)

Csupán rajzoló geometria tanítására képesítő vizsgálat.

1. *Zárthelyi vizsgálat* tárgyai:

a) Alakrajzolás: fej domború mintáról; idő 5 óra.

b) Ékítményes rajzolás: domború mintáról árnyékolással (az egésznek felvázolása és egy részlet teljes kidolgozása); idő 10 óra.

c) Iparművészeti rajzolás: valamely műipari tárgynak főbb méretekkel jelölt vázlata nyomán műhelyi részletrajz kivánt nagyságban; idő 5 ó .

d) Építészeti (műszaki) rajzolás, az alaktanból szerzett készség kimutatására; idő 5 óra.

e) Ábrázoló geometria és perspectiva: valamely geometriai testcsoport vagy egyszerű műszaki tárgy derékszögű és perspectiv képének és megvilágítási viszonyainak ábrázolása, külön-

böző világítás feltétele mellett, rövid írásbeli magyarázattal; idő 6 óra.

f) Szemléleti perspectiva; geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabad kézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

g) Mintázás: féldomború ékítmény előállítására grafikai mintáról, egy részletnek teljes kidolgozásával; idő 5 óra.

h) Magyar nyelvi írásbeli dolgozat a műtörténelemből, nevelés-oktatástanszorból vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai ugyanazok mint A) alatt.

Megjegyzés. A B) és C) alatti képesítő vizsgálatot tett jelöltek, ha az A) alatti képesítést meg akarják szerezni, a tananyag-különbözetből kiegészítő vizsgálatot tartoznak tenni.

II. TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZETI RAJZTANÁROK ÉS POLGÁRI ISKOLAI VALAMINT IPARTANMŰHELYI RAJZTANÍTÓK KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATA.

1. Zárthelyi vizsgálat tárgyai.

a) Alakrajzolás: fej domború mintáról; idő 5 óra.

b) Ékítményes rajzolás: domború mintáról árnyékolással (az egésznek felvázolása és egy részlet teljes kidolgozása); idő 10 óra.

c) Iparművészeti rajzolás: valamely műipari tárgynak főbb méretekkel jelölt vázlata nyomán, műhelyi részletrajz, kivánt nagyságban; idő 5 óra.

d) Építészeti (műszaki) rajzolás, az alaktanból szerzett készült-ség kimutatására; idő 5 óra.

e) Ábrázoló geometria és perspectiva: valamely geometriai test vagy testcsoport derékszögű és perspectiv képeinek ábrázolása, rövid írásbeli magyarázattal.

A derékszögű ábrázolásnál az esetleg előforduló áthatások és az árnyék szerkesztése is kivántatik; a rajz tussal kihuzandó. Idő 6 óra.

f) Szemléleti perspectiva: geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabadkézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

g) Mintázás: féldomború ékítmény előállítása grafikai mintáról, egy részletnek teljes kidolgozásával; idő 5 óra.

h) Magyar nyelvi írásbeli dolgozat a műtörténelemből, nevelés-oktatástánból, vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

i) Szépírás: próbaírás magyar és német folyó- és ronde-írással; idő 1 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria: a planimetria és stereometria ismerete bebizonyító alapon; különös figyelemmel a szerkesztésre.

b) Ábrázoló geometria: az egy és több képsíkon való derékszögű ábrázolás elvei, (pont, vonal, sík és síkidomok ábrázolása, egymáshoz való helyzetök, valódi nagyság és hajlás): a szögletes testek ábrázolása, síkmetszetei, áthatása, árnyékuk szerkesztése; ugyanezen feladatok megoldása a kúp, henger, gömb és forgási testeknél a gyakorlatban előforduló egyszerűbb helyzetekben.

c) Perspectiva: az átmetszés módszere; a centrális vetítés elvei (pont, vonal, sík ábrázolása; iránypontok, irányvonalak; síkbeli idomok ábrázolása); a rövidített distáncz és az osztópontok elmélete; egyszerű tárgyak perspectiv ábrázolása; a perspectiv árnyék-szerkesztés elemei.

d) Műtörténelem és stiltan; a régi keleti népek, Görögország, Róma, a középkor és a renaissance műtörténelmének alapvonalai; az itten fellépő stíleket jellemző főbb vonások ismerete.

e) Nevelés és oktatástán, kapcsolatban a pszichologia és logika elemeivel: az általános elvek és szabályok ismerete és ezeknek alkalmazása a rajz- és szépírás oktatása körében. A tanítóképezde és polgári iskola célja és szervezete; ezen intézetek rajz- és szépírási tantervei és ezen oktatás segédeszközei. A rajz- és szépírás-oktatás irodalma, a jelesebb művek ismerete. A magyar nép-oktatásügy fejlődése története, különös tekintettel a polgári iskolára és tanítóképezdére.

f) Magyar nyelv és irodalom. Az újabbkori magyar irodalom áttekintése.

Megjegyzés. Az A) alatti képesítő vizsgálatot tett jelöltek a II., III. és IV. alatti képesítéssel is bírnak. A II. alatti képesítő vizsgálatot tett jelöltek a III. és IV. alatti képesítéssel is bírnak, de ha az I. alatti képesítést meg akarják szerezni, a tananyagkülönbözetből kiegészítő vizsgálatot tartoznak tenni.

III. IPAROS TANONCZISKOLAI RAJZTANÍTÓK KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATA.

1. Zárthelyi vizsgálat tárgyai:

a) Ékítményes rajzolás féldomború mintáról árnyékolással; idő 10 óra.

b) Műhelyi rajzolás: valamely műipari tárgynak főbb méretekkel jelölt vázlata nyomán, műhelyi részletrajz kívánt nagyságban; idő 5 óra.

c) Építészeti rajzolás: egyszerű építészeti tárgy rajzolása tömör minta után árnyékszerkesztéssel; idő 10 óra.

d) Ábrázoló geometria és perspectiva: egyszerű geometriai testek derékszögű ábrázolása árnyékszerkesztéssel; ugyanezen testek perspectiv képének ábrázolása; idő 6 óra.

e) Szemléleti perspectiva: geometriai testek csoportjának szemlélet alapján szabad kézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

f) Magyar nyelvi írásbeli vizsgálat az oktatástanból vagy az irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria: A térmennyiségek; általában; a vonalok helyzetei a síkban; idomok keletkezése; egyenesvonalú síkidomok egybevágósága, hasonlósága, szimmetriája. A kör, ellipszis, tojás-, kosár- és csigavonalak szerkesztése. Az egyenesvonalú síkidomok és a kör területének meghatározása. Testek ismertetése; ezek felülete és térfogatának kiszámítása.

b) *Ábrázoló geometria*: A vetítés fogalma; a pont, vonal és sík derékszögű ábrázolása és viszonylagos vonatkozásaik. Hasáb, henger, gúla, kúp, gömb és ezek összetételeinek ábrázolása, vetett és önárnyékuk szerkesztése.

c) *Perspectiva*: Alapfogalmak; egyszerű geometriai testek és testcsoportok perspectiv képeinek szerkesztése hozzáférhető iránypontok és alaprajz segítségével.

d) *Oktatástan kapcsolatban a psychologia és logika elemeivel*: Az alsófokú ipariskolai rajzoktatás célja, tanterve; taneszközök, vezérkönyvek ismerete. A rajzoktatás módszere.

e) *Magyar nyelv és irodalom*: Az ujabbkori magyar irodalom áttekintése.

IV. TANÍTÓNŐKÉPZŐI, POLGÁRI ÉS FELSŐBB LEÁNYISKOLAI RAJZTANÍTÓNŐK KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATA.

1. *Zárthelyi vizsgálat tárgyai:*

a) *Alakrajzolás*: fej domború mintáról; idő 5 óra.

b) *Ékítményes rajzolás*:

a) *Ékítmény rajzolása* domború mintáról árnyékolással; az egésznek felvázolása, a feladat egy részének teljes kidolgozása; idő 10 óra.

β) *Színes síkékítmény tervezése*, különös tekintettel a női kézimunkára; idő 5 óra.

c) *Aquarell-festés*: élő növényről vagy csendéleti mintáról; idő 5 óra.

d) *Ábrázoló geometria és perspectiva*: egyszerű geometriai testek derékszögű ábrázolása; árnyékszerkesztéssel; ugyanezek perspectiv képeinek ábrázolása; rövid írásbeli magyarázattal; idő 6 óra.

e) *Szemléleti perspectiva*: geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabadkézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

f) *Magyar nyelvi írásbeli dolgozat* a műtörténelemből, neve-

lés-oktatástanból vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 3 óra.

g) Szépírás: próbaírás magyar, német és ronde-írással; idő 1 óra.

2. *Szóbeli vizsgálat tárgyai:*

a) Elemi geometria: a planimetria és stereometria ismerete bebizonyító alapon, különös tekintettel a szerkesztésre.

b) Műtörténelem és stiltan: a régi keleti népek, Görögország, Róma, a középkor és a renaissance műtörténelmének alapvonalai; az ezekben fellépő stíleket jellemző főbb vonások ismerete.

c) Nevelés- és oktatástan kapcsolatban a pszichologia és logika elemeivel: az általános elvek és szabályok és ezeknek alkalmazása a rajz- és szépírás-oktatás körében. A polgári és felsőbb leányiskolák céljai és szervezete; ezen intézetek rajz- és szépírás-tantervei; ezen oktatás segédeszközei. A rajz- és szépírásoktatás irodalma; a jelesebb művek ismerete.

d) Magyar nyelv és irodalom: Az ujabbkori magyar irodalom áttekintése.

8. §. *Fölmentés a vizsgálat valamely tárgyából.* Oly jelöltek, kik önálló művészi vagy irodalmi dolgozatok, avagy előlegesen szerzett egyenlőértékű hazai képesítő oklevelekkel megfelelő képességeket a vizsgálat valamely tárgyából hitelesen igazolják, a vizsgáló bizottság ajánlatára ama tárgyaktól teendő vizsgálat alól a vallás- és közoktatásügyi miniszter által fölmenthetők.

9. §. *Oklevél.* A vizsgálatot sikerrel letett jelölt, megfelelő oklevelet kap, melyet az elnök és a vizsgáló bizottságnak legalább két tagja ír alá.

Ezen oklevélben felsorolandók a vizsgálat tárgyai azon fokozat (kitünő, dicséretes, jó, elégséges) jelzésével, melyet a jelölt az egyes tárgyaktól kiérdemelt. Ezenkívül az oklevélben meg kell említeni, vajjon hallgatta-e a jelölt és minő eredménnyel a rajz-tanárképző tanfolyamán előadott számtant és módszertanát.

10. §. *A vizsgálat ismétlése.* A vizsgálat ki nem elégtő eredménye esetén a jelölt a vizsgáló bizottság határozatához képest egy, esetleg két év múlva a vizsgálatot kijavíthatja, illetőleg ismétélheti.

A ki második ízben megkísérlett vizsgálaton sem képes ki-elégítő eredményt felmutatni, azt csak legalább egy évi újabb tanulmány után lehet ismét vizsgálatra bocsátani.

A vizsgálat sikertelensége esetén a jelölt bizonyítványt kap, melyben ama körülmény, vajjon az egész vizsgálat ismétlésére avagy csak javításra utasított-e, továbbá vajjon csak bizonyos időre avagy végkép vettetett-e vissza, megemlítendő.

11. §. *Vizsgálati díjak.* A vizsgálati díj összegét a vallás- és közoktatásügyi minister külön rendelettel állapítja meg. Ezt a díjat a jelölt vizsgálat megkezdése előtt az elnök nyugtájára fizeti le. A díj alól fölmentésnek nincsen helye.

Ismétlő vizsgálat alkalmával, ha ez legfeljebb három tárgyra terjed ki, a díjnak felét, máskülönben az egész díjat kell fizetni.

Kiegészítő vizsgálatért fél díj jár.

12. §. *Ügykezelés.* A vizsgálatokról az elnök rendes anya- és jegyzőkönyveket vezet, melyeket a vizsgáló bizottság jelen volt tagjai aláírnak, s melyeknek hiteles másolatát az elnök a vizsgálati időszak végeztével jelentésével együtt a vallás- és közoktatásügyi ministerhez terjeszti fel, eredetijét pedig az irattárban őrzi.

13. §. *Külföldi oklevelek.* Külföldön nyert rajztanári és rajztanítói oklevelek Magyarország területén csak akkor válnak érvényessé, ha a vallás- és közoktatásügyi minister azokat, a vizsgáló bizottság javaslata alapján honosítja. Ennek föltételei a vizsgáló bizottság javaslata alapján esetről-esetre állapíttatnak meg.

AZ INTÉZET RENDES NÖVENDÉKEINEK EGYÉVES ÖNKÉNTESI KEDVEZMÉNYE.

Az intézet azon növendékeire nézve, kik az intézetbe való belépésük előtt érettségi vizsgálaton át nem estek, életbe vágó jelentőséggel bír a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő Nagyméltóságának 1888. évi február hó 13-án 6051. sz. alatt kelt leirata, melylyel az igazgatóságnak — e tárgyban tett felterjesztése eredményeül — tudomására hozatott, hogy az orsz. m. kir. mintarajziskolának, és rajztanárképzőnek az egy évi önkéntességi kedvezmény tekintetében a főgymnasiumokkal és főreáliskolákkal való egyenjogúsítása a m. kir. honvédelmi miniszterium részéről a cs. és kir. közös hadügyminiszteriummal egyetértőleg elismeretett.

Miután a fenti egyenjogúsítás magyarázata körül könnyen félreértések merülhetnének föl, szükségesnek mutatkozik az intézeti növendékek szempontjából itt a következőket megjegyezni.

1. Az egyévi önkéntesség kedvezménye csakis az intézet *rendes növendékeit* illeti meg: minélfogva a vendéglátogatók arra igényt nem tarthatnak.

2. Azok, kik csak az intézet elhagyása után lépnek a hadköteles korba, amennyiben az előbbi pontban említett föltételnek megfelelnek, igazolni tartoznak, hogy az intézet teljes tanfolyamát szabályszerűen elvégezték.

3. Ha az intézet növendékét még a tanfolyam elvégzése előtt éri utól a hadkötelesség, ez esetben szükséges, hogy midőn az első

korosztályba lép, legalább az utolsó évfolyam, (a IV. osztály) tanulója legyen, mert ellenkező esetben, (ha például még csak a III. osztály tanulója volna a növendék, midőn először kell a sorozó bizottság elé állania) az egyévi önkéntesi kedvezményre igényt nem tarthat. Megjegyzendő, hogy azok is, kik az intézet legfelsőbb évfolyamába járnak, az első korosztályba való belépésük alkalmával, hitelesen igazolni tartoznak, hogy tanulmányaik befejezésével nem önhibájokból késtek el.

4. A 4. pontban említett növendékek, amennyiben minden feltételnek eleget tettek, egyévi önkéntesek gyanánt csakis feltételesen és a végleges határozatnak a tanulmányok befejezéseig való függőben tartása mellett, vétetnek fel. Miből következik, hogy azok, kik abban hagyják tanulmányaikat, avagy tanulmányaiknak kellő eredménnyel történt bevégezését a maga idejében nem képesek igazolni: *a három évi tényleges szolgálatra, illetőleg, ha a honvédséghez tartoznak, a honvédségi törvényszabta tényleges szolgálatra utólagosan behivatnak.*

5. A tanulmányok szabályszerű bevégezését a rajztanár- és rajztanító jelöltekre nézve a négy évi tanfolyam végén államvizsgálat útján szerzendő rajztanári, illetve rajztanítói képesítő oklevél, — a művésznövendékekre nézve pedig legalább három évi tanfolyamnak látogatását tanusító jó bizonyítvány igazolja, mely okmány az egyévi önkéntesek gyanánt feltételesen befogadott növendékek által közvetlenül a tanfolyam befejezése után, azok részéről, a kiknek pótvizsgát kell tenniök, legkésőbb a tanfolyam utolsó évének október 1. napjáig az illető csapattest parancsnokságához terjesztendő be.

6. Az intézet azon növendékeit, kik érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel, a fenti intézkedések természetesen nem érintik.

SZÜNIDEI PÓTTANFOLYAMOK.

A törvényhozás törölte a görög nyelvet a gymnasium kötelező tárgyai sorából s az eddig e tárgynak szánt időt a görög irodalom ismertetésére s az ábrázoló geometriára rendelte fordítani. Ez a körülmény a gymnasiumok tantervén némi módosításokat tett szükségessé, melyek különösen a rajzoktatásra nézve váltak jelentékenyekké.

Hogy a megváltoztatott tanterv keresztülvitele mi akadályba se ütközzék, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő Nagyméltósága úgy intézkedett, hogy az illető szakmák előadó tanárai tárgyuk meg bővített anyagának oktatási módszerére vonatkozólag a szünidők alatt tehessenek tanulmányokat.

E gondoskodásnak folyamánya az a póttanfolyam is, mely a gymnasiumi rajztanárok számára az ábrázoló geometriából már ez idén augusztus hóban harmadszor nyílik meg.

Az első szünidei póttanfolyam — intézetünk tanhelyiségeiben — 1891-ben tartatott. Kezdődött július hó 8-án és végződött augusztus 19-én. A tanfolyam — szombat és vasárnapok kivételével — napi 2 órai előadásból és 2 órai rajzolásból állott.

Részt vettek benne a következő gymnasiumi tanárok:

Endrődy Gyula, Nyitra	Polónyi Ferencz, Kaposvár
Forgó Lajos, Pancsova	Propper Ferencz, Kolozsvár
Greguss Imre, Zilah	15 Reimlinger Gyula, Losonc
Heverlde Ferencz, Ungvár	Schönleitner Károly, Rimaszombat
5 Horváth Henrik, Lőcse	Sipos Sándor, Csík-Somlyó
Hrunchka Lipót, Ujvidék	Szántó János, Csurgó
Káldor Ágoston, Miskolcz	Szappanos Péter, Nyiregyháza
Kovátsits Jenő, Zombor	20 Soostó Gyula, Pécs
Markovits Sándor, Szabadka	Szerémi Alajos, Rozsnyó
10 Muszkalay Antal, Trencsén	Thalhammer János, Kalocsa
Nováky Bertalan, Szeged	Tragos József, Eperjes.
Pflanczer Gábor, N.-Kanizsa	

Mivel azonban az előirt tananyag a kiszabott időben elvégezhető nem volt, ő Excellentiája az 1891/92. tanévnek nagy szünetében egy kettős rendkívüli póttanfolyamot rendeztetett; az egyiket, a 6 hétre terjedő kezdő tanfolyamot, az újonnan jelentkezők számára július 25-től szeptember 4-ig, a másikat, a 4 hétre terjedő folytatólagos tanfolyamot, az előző évi résztvevők számára, augusztus 8-ától szeptember 4-ig. Ezen tanfolyamok mindegyike, a szombat- és vasárnapok kivételével, úgy mint az előző évben napi 2 óra előadásból és 2 óra rajzolásból állott. A résztvevő gymn. rajztanárok következők voltak:

Kezdő tanfolyam.

Asztalos József, Baja
 Buzna Sándor, Esztergom
 Farkas János, Makó
 Grünwald Miksa, N.-Kálló
 5 Müller József, Székesfehérvár
 Németh Kelemen, Jászberény
 Nikolits Lázár, Budapest
 Schedl Arnulf, Esztergom
 Sipos Sándor, Csíksomlyó
 10 Sziráczy Gyula, Szarvas

Folytatólagos tanfolyam.

Endrődy Gyula, Nyitra
 Greguss Imre, N.-Kálló
 Horváth Henrik, Lőcse
 Hruschka Lipót, Ujvidék
 5 Káldor Ágost, Miskolcz
 Nováky Bertalan, Szeged
 Polónyi Ferencz, Kaposvár
 Propper Ferencz, Kolozsvár
 Schönleitner Károly, Rimaszombat
 10 Soostó Gyula, Pécs
 Szántó János, Csurgó
 Szerémi Alajos, Rozsnyó
 Thalhammer János, Kalocsa.

Az előadások megtartásával mindkét évben Pórszász József, a rajzgyakorlatok vezetésével pedig Kovách Géza, intézeti tanárok voltak miniszterileg megbizva.

A feldolgozott tananyag ismertetéseül itt közöljük az idej póttanfolyamra vonatkozó hirdetményt, mely a tantervet is magában foglalja.

18240. számhoz. A magyar kir. országos mintarajziskolában és rajztanár képzőben (Budapesten, VI. ker. Andrásy-út 71. sz. alatt) az ábrázoló geometriából a gymnasiumi rajztanárok számára az 1893. évben megtartandó rendkívüli tanfolyamok tervezete.

Két tanfolyam fog tartatni. Egy *folytatólagos* tanfolyam s egy *kezdő* tanfolyam, mindkettő f. évi augusztus 15-től szeptember 15-ig. A tanítás, a szombat- és vasárnapok kivételével, minden nap két-két órai előadásra és két órai rajzolásra van szabva.

Ezen tanfolyamoknak kettős céljok van:

1. Megszilárdítani a résztvevő rajztanárok tudományos ismereteit az ábrázoló geometria köréből.

2. Bevezetni őket az ábrázoló geometriának a gymnasium VII. és VIII. osztályában való tanítása anyagába, szellemébe és módszerébe. Főleg a jelzett szempontból, tanfolyamokban előadandó tananyagnak olyatén elrendezése és tárgyalása szükséges, hogy az a gymnasiumi oktatásnak mintaképpül szolgáljon. A tanfolyamokon az ábrázoló geometria következő részei tárgyalandók:

VII. osztály tananyaga. A térelemek derékszögű ábrázolása és viszonylagos vonatkozásaik. A képsíkok és a téralakok helyzetváltozásai.

Részletezés : 1. Derékszögű ábrázolás egy képsíkon.

a) A pont képének szerkesztése. Ordináta fogalma. A térbeli pont különféle helyzetei a képsíkhöz.

b) Egyenes vonal képének szerkesztése. Vetítősík fogalma. Az egyenes különféle helyzetei a képsíkhöz.

c) Az egyenes fekvő pontok képei, különösen az egyenes nyoma. Az egyenes lefektetése a képsíkba vetítősíkjával. Valódi nagysága és hajlásszöge.

d) A sík nyoma. Három pont által meghatározott sík nyomának szerkesztése.

e) A sík meghatározása nyoma és egy benne fekvő pont által. Lefektetése a képsíkba nyoma körül.

f) A síkban fekvő és képe által adott idom valódi alakjának meghatározása.

g) Az előbbeni feladat megfordítása.

Kitérés: A kör képének szerkesztése. A sík képsíkhöz való hajlásszöge. A sík meghatározása nyoma és hajlásszöge által.

2. Derékszögű ábrázolás két képsíkon.

a) A képsíkok helyzete egymáshoz. Egybeforgatás. A négy tér.

b) Pont ábrázolása. Egy képsíkban, a tengelyben fekvő pont képei. Rendezők.

c) Egyenes vonal ábrázolása. Rajta fekvő pont.

Az egyenes nyomainak szerkesztése.

d) Egyenes vonal különféle helyzetei a képsíkokhoz.

e) Egyenes vonal valódi hosszúságának és hajlásszögeinek szerkesztése lefektetés által.

f) Egymást metsző, egymással egyenközű egyenesek képei. Feladatok :

g) Síkidomok oly helyzetekben, hogy azoknak képeit az eddig tanult ismeretekkel meglehessen szerkeszteni (pl. egyik képsíkkal egyenközi négyzet, kör stb.).

h) Pont egyenes, síkidomok árnyéka a képsíkon (az eddig tanultaknak gyakorlati alkalmazása).

k) Sík nyomai: Különféle helyzetekben a képsíkokhoz.

l) A síkban fekvő egyenes, pont és idom. Egymást metsző két egyenesen, vagy három ponton átmenő sík nyomai.

m) Egymást metsző síkok metszővonalát meghatározni. Egymással egyenközű síkok.

n) Egyenes vonal metszés pontja valamely síkkal.

o) Síkra merőleges egyenes.

Kitérések: Pont távolsága síktól. Sík hajlásszögei a képsíkokhoz. Sík befektetése a képsíkba a benne fekvő idommal.

3. Képsíkok helyzetváltozásai.

a) Az első és második képsíkra merőleges képsík alkalmazása.

Pont és egyenes harmadik képének szerkesztése. A tengelyre merőleges egyenes; a tengelylyel egyenközű sík.

b) Az új képsík csak egy régre merőleges. Pont, egyenes harmadik képének szerkesztése.

c) A síkban fekvő egyenesre, mint átmérőre kört kell szerkeszteni; e kör képeinek meghatározása egy harmadik képsík segítségével, melyre nézve az adott sík vetítő sík.

4. Téralakok helyzetváltozásai:

a) Pont forgatása tengely körül, ha ez merőleges az első vagy második képsíkra.

b) Egyenes valódi hosszának meghatározása forgatás által.

c) Kör és szabályos idomok meghatározása forgatás segítségével.

VIII. osztály tananyaga: Szögletes testek (gulahasáb, szabályos testek) ábrázolása, síkkal és egyenessel való átmetszéseik. Kifejtésök. Gömbölyü testek (kúp, henger, gömb ábrázolása vonatkozásaik a térelemekre és kifejtésök).

Részletezés: *a)* A gulák és hasábok egy sorozatának ábrázolása különféle egyszerű helyzetekben a képsíkokhoz.

b) Gula és hasáb metszése vetítő síkkal.

c) Harmadik képsík alkalmazásával, ferde sík metszése gulával és hasábbal.

d) Gula kifejtése, hasáb kifejtése.

e) Gula és hasáb átmetszése egyenes vonallal.

f) Gula és hasáb vetett és saját árnyéka.

Gyakorlati példák.

g) Szabályos testek ábrázolása egyszerű helyzetekben.

Gömbölyü testek.

a) Kúp, henger és gömb ábrázolása különféle egyszerű helyzetekben.

b) Kúp és henger metszése vetítő síkkal.

c) Ugyanez gömbbel.

d) Egyenes körkúp és körhenger kifejtése.

e) Kúp, henger és gömb árnyéka.

Kitérés: Forgástestek. Érintősíkok. Világításint. Axonometria elemei. Centralis ábrázolás elemei. Megismertetendők különféle példák, melyek a tanultaknak alkalmazásául szolgálnak. Nagyon fontos, hogy az ábrázoló geometriából tartandó előadások figyelemmel legyenek a VII. és VIII. gymnasiumbeli tanuló matematikai ismereteire és a matematika és ábrázoló-geometria közti kapcsolatok a megfelelő helyeken emeltessenek ki. Hogyha az idő megengedi, a rajztanárok még megfelelő tájékoztatást is fognak nyerni a rajzó géometriából és a rajzoktatás mai állapotáról.

AZ ÉV TÖRTÉNETÉBŐL.

A tanév elején az intézetbe jóval több növendék iratkozott be, mint a mennyit a rendelkezésre álló tanhelyiségeink befogadhatnak. A tanépületben elhelyezhető létszámon felül jelentkezettek felvétele, a növendékek számát korlátozó szervezeti intézkedés hiányában azért történt, mivel a helyzetből kifolyólag feltehető volt, hogy a túlnépesedés folytán, mely egyébiránt már az előző tanévekben is érezhető nehézségeket okozott — a folyó évben előre látott válság, a tanhelyiségeknek ideiglenes módon, bérlet útján való kibővítése által fog egyelőre elháríttatni addig, míg az intézeti épület tervben levő kibővítése pótépítkezés által meg nem történik. Ennélfogva, midőn egyrészt egyes szakok gyakorlását további intézkedésig függőben kellett tartani, másrészt a beiratási határnapok után nyomban felterjesztés történt a vallás- és közoktatásügyi minister úr Ő Nagyméltóságához, a jelzett értelemben.

Minister úr Ő Nagyméltósága folyó évi szeptember 24-én 41052. szám alatt kelt magas rendeletével akként intézkedett, hogy a helyiségek bérletére vonatkozó kérelmet a fenforgó pénzügyi akadályok miatt nem teljesíthetvén, az intézet jelenlegi tanhelyiségeiben el nem helyezhető növendékek beiratása, a körülmények kényszerére való hivatkozással, hatályon kívül helyztessék.

E végből a tanári testület ülést tartott, melyben a nehéz feladatot minden érdek lehető figyelembe vételével, a méltánylandó összes viszonyok és igények szorgos mérlegelése mellett — törekedett mentül igazságosabban megoldani.

A főbb szempontok, melyek a tanári testületet határozatának meghozatalában vezérelték, a következők:

1. Első sorban jogosultaknak tekintette a végleges felvételre azokat a régibb növendékeket, kik a már sikerrel megkezdett rajztanárképzői tanfolyam folytatása végett iratkoztak be.

2. Figyelemben voltak részesítendőők mindazok, kik a megelőző évben mint rendes művésznövendékek, vagy akár mint vendéglátogatók, kitartó szorgalmuk és megfelelő haladás által komoly törekvéseiknek jeleit adták.

3. Nem voltak mellőzhetőek azok az első éves rajztanárjelöltek sem, kik intézeti alapszabályainknak teljesen megfelelő elméleti előképzettséget igazoltak, tekintettel arra, hogy országszerte még mindig nagy hiány van szakképzett rajztanárokból és, hogy ilyenek képzése intézetünk egyik főbb hivatása.

Azon növendékekre nézve, kik a fenti szempontok valamelyike alá nem esnek s a kik az idézett magas ministeri rendelet értelmében a folyó tanévre visszautasítandók voltak, a tanári testület kimondotta, hogy későbbi újabb jelentkezés alkalmával, különösen akkor, midőn intézeti épületünk tervbe vett kibővítése végre lesz hajtva, első sorban lesznek figyelembe veendőők. Ezen kívül gondoskodás történt, hogy azok a finövendékek, kik ez iránti óhajukat az igazgatóságnál bejelentik, a m. kir. iparművészeti iskolába utólagosan akadály nélkül felvétetnek, hol céljuknak teljesen megfelelő oktatásban részesülhetnek addig, míg a viszonyok előnyös változásával az orsz. mintarajziskolába ismét beléphetnek. Ugyanezeknek egyszersmind kilátásba helyeztetett az, hogy az iparművészeti iskolánál sikerrel töltött idején a mintarajziskola megfelelő évfolyamával egyenértékűnek vétetvén, a jövő tanévre a következő felsőbb osztályba léphetnek.

Ilykép az intézet 41 növendéke volt kénytelen visszalépni. Egy része a második félévre már befogadtatott, a többségnek azonban nem juthat hely addig, míg az intézet épülete ki nem bővítettik.

*

Alig kezdődött meg ezután a rendszeres oktatás, már újra be kellett zárni az iskola kapuit a fővárosban is elterjedt kolerajárvány

miatt, mely egyébiránt intézetünket megkimélte. Négy hétig tartott a kényszerű szünet, melynek következtében a tananyagot is másként kellett beosztani, az első félévet pedig két héttel megtoldani.

Ennek ismét kihatása volt a második tanfélévre is, a mennyiben főoka lett annak, hogy a tanári testület jövő évre halasztását kérte az iskolai kiállításnak, melyet intézeti alapszabályaink értelmében a jelen tanév végén kellett volna rendezni. Az elhalasztást minister úr Ő Nagyméltósága megengedte s így a jövő tanév végén fog a kiállítás rendeztetni.

★

A tanári testületben változás nem történt, az intézeti költségvetésbe azonban egy új tanerő, a vízfestési osztály vezetőjének illetményei vétettek fel. A tanszék a jövő tanév elején fog felállíttatni.

★

Az intézet növendékeinek társasköre e tanévben is folytatta működését. Szünidei kiállítása igen jól sikerült, a kiállított munkák és vázlatok a sajtó elismerésében is részesültek.

★

Ez évben is volt halottja az iskolának. Kun K. Lajos rajztanárjelölt végezte be hosszas szenvedés után ifju életét. Tanárai és növendéktársainak őszinte részvéte kísérte sírjába.

★

Általában a növendékek egészségi állapota kielégítő volt. Fegyelmi tekintetben sem volt komolyabb kifogás.

AZ INTÉZET NÖVENDÉKEINEK NÉVSORA.

az 1892—93-iki tanévben.

I. OSZTÁLY.

Téli félév :

Barajevacz Svetozár
Berényi József
Csiky István
Doby Samu
5 Fleischer Mihály
Gál József
Gasparik János
Gulyás Károly
György Albert
10 Handmann Adolf
Hódy József
Hölszky Sándor
Jánky Sándor.
Kálóczy János
15 Kocsis Jenő
Kontuly Géza (műv. növ.)
Lammel Antal
Ledermüller Gyula
R. Nemes Viktor
20 Nyilassy Sándor (műv. növ.)
Oszter István
Papp Gábor
Reider Béla (műv. növ.)
Varga Imre (műv. növ.)
25 Velits Ottmár
Vesztróczy Manó
Widder Bódog
28 Zorkóczy Gyula

Nyári félév :

Barajevacz Svetozár
Csiky István
Doby Samu
Fleischer Mihály
5 Gál József
Gasparik János
Gulyás Károly
Handman Adolf
Hölszky Sándor
10 Kálóczy János
Keménffy Jenő
Lammel Antal
Nyilassy Sándor (műv. növ.)
Oszter István
15 Papp Gábor
Reinfuss Ede
Stolarik József
Velits Ottmár
Vesztróczy Manó
20 Widder Bódog
21 Zorkóczy Gyula.

II. OSZTÁLY.

Téli félév :

Balló Emil
 Czóbel Gyula
 Horváth Károly
 Mérő István
 5 Myskovszky Ernő
 Réti Ödön
 Szírotka Szilárd
 Vass Béla
 Watzke Rezső
 10 Zsebők János.

Nyári félév :

Balló Emil
 Czóbel Gyula
 Horváth Károly
 Mérő István
 5 Myskovszky Ernő
 Réti Ödön
 Szírotka Szilárd
 Vass Béla
 Watzke Rezső
 10 Zsebők János.

III. OSZTÁLY.

Téli félév :

Bacsa András
 Balló Aurél
 Bártfay József
 Deák Miklós
 5 Erdőssy Béla
 Halmágyi Antal
 Herrmann Gyula
 Hollós Béla
 Jancsó Lajos
 10 Kún Lajos
 Mendlik Oszkár
 Neubrunn Tóbiás
 Pawlas Ede
 Philipp István
 15 Steiner András
 Szántó Géza
 Sidlovits Kálmán
 Szittner Dezső
 Tattay Ferencz
 20 Uferbach Jenő.

Nyári félév :

Bacsa András
 Balló Aurél
 Deák Miklós
 Erdőssy Béla
 5 Halmágyi Antal
 Herrmann Gyula
 Hollós Béla
 Jancsó Lajos
 Kún Lajos
 10 Mendlik Oszkár
 Neubrunn Tóbiás
 Pawlas Ede
 Philipp István
 Szántó Géza
 15 Sidlovits Kálmán
 Szittner Dezső
 Tattay Ferencz
 18 Uferbach Jenő.

IV. OSZTÁLY.

Téli félév :

Auerbach Lipót
 Bauer Mihály
 Majoros Károly
 Mittelmann Jakab
 5 Pauer Vilmos
 Szulczberger Miksa
 7 Zvarinyi Lajos.

Nyári félév :

Auerbach Lipót
 Bauer Mihály
 Majoros Károly
 Mittelmann Jakab
 5 Pauer Vilmos
 Szulczberger Miksa
 7 Zvarinyi Lajos

GYAKORLÓ FESTÉSZETI OSZTÁLY.

Téli félév :

Gillemot Ödön
 Grünwald Imre
 Edvi Illés Aladár
 Jindrich Húgó (vend.)
 5 Klaber Gyula (vend.)
 Korcsek János (vend.)
 Krenner Viktor
 - Krucsay Ferencz (vend.)
 Lakos Alfréd
 10 Mihalik Dániel
 B. Nyáry Albert (vend.)
 Papp Sándor ✓
 Reinhard Károly
 Richter Aurél (vend.)
 15 Schwertner Zsigmond (vend.)
 Scherling Antal (vend.)
 Szlányi Lajos (vend.)
 Thorma János
 19 Zeller Mihály (vend)

Nyári félév :

Gillemot Ödön
 E. Illés Aladár
 Jindrich Húgó (vend.)
 Klaber Gyula (vend.)
 5 Korcsek János (vend.)
 Krucsay Ferencz (vend.)
 Mihalik Dániel
 B. Nyári Albert (vend.)
 Papp Sándor ✓
 10 Reinhard Károly
 Scherling Antal (vend.)
 12 Zeller Mihály.

SZOBRÁSZATI OSZTÁLY.

Téli félév :

Damkó József
 Führer Richárd
 Holló Barnabás
 Ligeti Móricz
 5 Markup Béla
 Martinovich Ábrahám
 Szabó László.

Nyári félév :

Damkó József
 Führer Richárd
 Ligeti Móricz
 Markup Béla
 5 Stoklasz József

NŐI OSZTÁLY.

Téli félév :

Agorasztó Melanie (rtan. jel.)
 Alföldy Aranka
 Balassa-Vaskovics Erzsi
 Bertalan Sarolta (rtan. jel.)
 5 B. Bothmer Gertrúd
 Bodor Ida
 Bodmer Júlia
 B. Braunecker Stina
 Bruck Hermina
 10 Doby Ilona (rtan. jel.)
 Eleöd Judith
 Eleöd Karola
 Farkas Zefin
 Finger Róza (rtan. jel.)
 15 Floris Irma
 Fodor Róza
 Friedmann Bella
 Gebauer Gizelia (rtan. jel.)
 özv. Gerhard Alajosné (rtan. j.)
 20 Giffing Ida
 Graf Ilona
 Guttmann Ella
 Heinrich Etel (rtan. jel.)
 Hilberth Irén
 25 Hoffmann Ilona
 Horváth Erzsi
 Iszlay Margit
 Kaill Adolfné
 Kasselik Emilia (rtan. jel.)
 30 Karvázy Róza
 Kircz Ráchel
 Klammer Mariska
 Kotsi-Horváth Jolán
 Komócsy Józsefné
 35 Krausz Ilka (rtan. jel.)
 Lengyel Irma
 Löschinger Hedvig

Nyári félév :

Agorasztó Melanie (rtan. jel.)
 Balassa-Vaskovics Erzsi
 Bertalan Sarolta (rtan. jel.)
 B. Bothmer Gertrúd
 5 Bodor Ida
 B. Braunecker Stina
 Bruck Hermina
 Doby Ilona (rtan. jel.)
 Eleöd Judith
 10 Eleöd Karola
 Farkas Zefin
 Gebauer Gizella (rtan. jel.)
 özv. Gerhard Alajosné (rtan. j.)
 Giffing Ida
 15 Heinrich Etel (rtan. jel.)
 Hermann Adolfina
 Hilberth Irén
 Hoffmann Ilona
 Iszlay Margit
 20 Kaill Adolfné
 Kasselik Emilia (rtan. jel.)
 Kircz Ráchel
 Kotsi-Horváth Jolán
 Komócsy Józsefné
 25 Ludmann Paula
 Machik Ilona (rtan. jel.)
 Madarász Adelina (rtan. jel.)
 Mandl Stefánia
 Popovics Milicza
 30 Stark Teréz
 Szvetschine Georgina (rtan. j.)
 Telkessy Valéria (rtan. jel.)
 Vogel Ilona
 34 Volf Irma

Téli félév :

Ludmann Paula	Schütz Julcsa
Machik Ilona (rtan. jel.)	Stark Teréz
40 Mlle Michel	Swetschine Georgina (rtan.j.)
Madarász Adelina (rtan. jel.)	50 Szegfi Erzsike
Mandl Stefania	Telkesy Valeria
Neumann Gizella	Törs Aranka (rtan. jel.)
Pázmándy Olga	Vogel Ilona
45 Pázmándy Vilma	Volf Irma
46 Popovics Milicza	55 Várkonyi Ilona.
	56 Zaufal Paula

VENDÉGLÁTOGATÓK.

Téli félév :

Adlmann Gusztáv
Albrich Mihály
Bellony László
Bencze Ferencz
5 Breuer Sándor
Dörre Tivadar
Ellinger Emil
Gabara Vincze
Goldreich Géza
10 Györffy István
Harczy József
Kovács Károly
Kölber Dezső
Markusz Imre
15 Marsovszky Kálmán
Márton Béla
Muszély Gyula
Nagy Vilmos
Rettenbacher Ferencz
20 Rieger Győző
Rosenberg Sándor
Schäffer Ármin
Tumó Máté
24 Wittich Károly

Nyári félév :

Adlmann Gusztáv
Albrich Mihály
Bellony László
Dörre Tivadar
5 Farkas János
Kölber Dezső
Muszély Gyula
8 Nagy Vilmos

Összesen : a téli félévben 171, a nyári félévben 115 növendék.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az intézet növendékei közül volt:

	1-ső félév :	2-ik félév :
Rajztanító és rajztanárjelölt --- --- ---	64	55
Műkedvelő és művésznövendék --- --- ---	49	24
Képesített rajztanító és rajztanár --- --- ---	2	2
Nő --- --- --- --- --- --- ---	56	34
Összesen --- --- ---	171	115

Korra nézve voltak:

	1-ső félév :	2-ik félév :
16 és 20 év között --- --- --- --- ---	63	39
20 éven felül --- --- --- --- ---	108	76
Összesen --- --- ---	171	115

Előkészültségi fokra nézve:

	1-ső félév :	2-ik félév :
Érettségi vizsgálaton átesett --- --- ---	39	35
Előzetesen felsőbb körű tanulmányokat végzett --- --- --- --- --- --- ---	10	10
Előzetesen középtanodát látogattak ---	87	51
Előzetesen tanítóképezdét végeztek ---	11	7
Előzetesen alsóbb fokú iskolába jártak ---	10	4
Magánoktatásban részesült --- --- ---	14	8
Összesen --- --- ---	171	115

Vallásra nézve:

	1-ső félév :	2-ik félév :
Római katolikus --- --- --- --- ---	110	78
Helvét hitvallású --- --- --- --- ---	13	7
Ágostai hitvallású --- --- --- --- ---	18	8
Görög katolikus --- --- --- --- ---	2	3
Görög keleti hitvallású --- --- --- --- ---	3	2
Izraelita --- --- --- --- --- --- ---	23	15
Unitárius --- --- --- --- --- --- ---	2	2
Összesen --- --- ---	171	115

Anyanyelvre nézve:	1-ső félév:	2-ik félév:
Magyar	156	102
Német	11	9
Román	—	—
Tót	1	1
Szerb	2	2
Olasz	1	1
Összesen	171	115

Állami rajztanár- és rajztanítójelölti ösztöndíjt élvezett	13	növendék
Kisebb államsegélyben részesült	8	«
Művészi ösztöndíjban részesült	8	«

Kiszolgáltatott ösztöndíjak és segélyek összege 6900 frt.

Ezenkívül az I. osztály egy növendéke Nsgos Brassai Sámuel nyug. egyet. tanár úrtól havi 20 frt segélyt élvezett.

Beiratási és tandíjban befolyt az 1892-93-iki tanév	
téli felében	1009 frt — kr.
nyári felében	569* « — «
Összesen	1578 frt — kr.

A tandíj alól fölmentetett:

a téli tanfélévben	52	növendék
a nyári tanfélévben	51	«

A múlt tanévi zárünnepély alkalmával jutalomdíjt nyertek és pedig:

Név:	Tárgy:
Adlmann Gusztáv	Iparművészeti rajzból.
Balló Emil	Ékítményes rajzból.
Demkó József	Mintázásból.
Doby Samu	Ékítményes rajzból és szemléleti látszattanból.
Dörre Tivadar	Látszattanból.
Führer Richárd	Mintázásból.
Gasparik János	Ékítményes rajzból, szemléleti látszattanból és mintázásból.
Handmann Adolf	Ékítményes rajzból és szemléleti látszattanból.
Hölszky Sándor	Planimetriából.

* A nyári félévről szóló tanpénzszámadás még elintézve nem lévén, a fent közölt összeg véglegesnek nem tekinthető.

Név :	Tárgy :
Lammel Antal --- ---	Ékítményes rajzból és szemléleti látszattanból.
Mérő István --- --- ---	Ékítményes rajzból.
Pauer Vilmos --- ---	Iparművészeti rajzból.
Réti Ödön... --- --- ---	Ékítményes rajzból, stereometriából és ábrázoló geometriából.
Tattay Ferencz --- ---	Iparművészeti rajzból.
Vass Béla --- --- ---	Ékítményes rajzból.
Vesztróczy Manó --- ---	Ékítményes rajzból és szemléleti látszattanból.
Watzke Rezső --- --- ---	Ékítményes rajzból, stereometriából és ábrázoló geometriából.

Rajztanári és rajztanítói képesítő vizsgálatra jelentkezett az 1893. évben 19 jelölt. Vizsgálatra bocsáttatott 18.

Ezek közül felső fokú képesítést nyert   ---   10 jelölt, névszerint :

Dörre Tivadar «jeles»,
 Bauer Mihály,
 Halmágyi Antal,
 Pauer Vilmos,
 Szulczberger Miksa,
 Zvarinyi Lajos «jó»
 Beiser János,
 Farkas János
 Krisztiáni István és
 Majoros Károly «elégséges» általános osztályzattal.

Alsó fokú képesítést nyert   ---   ---   ---   ---   2 jelölt, névszerint :

Agorasztó Melánia és
 Madarász Adelina mindkettő «jó» általános osztályzattal.

Egy évre visszautasított...   ---   ---   ---   ---   4 jelölt.
 Visszalépett   ---   ---   ---   ---   ---   2 «

TUDNIVALÓK A JÖVŐ TANÉVRE.

A beiratkozás az 1893—94-iki tanévre f. évi szeptember hó 14., 15. és 16-ik napján d. e. 9—12 óráig az intézet igazgatósága által fog eszközölni.

A beiratási, valamint a félévi tandíj a beiratkozás alkalmával előzetesen lefizetendő. Ugyanekkor nyújtandók be a tandíjelengedés iránt, vagyontalansági és tanbizonyítványokkal fölszerelt kérvények is.

Ujonnán belépő növendékek, valamint a vendéglátogatók az első félévi tandíj alól föl nem mentetnek.

A felvételi vizsgálatok (próbarajzok készítése) szeptember hó 18. és 19-én fognak megejtetni.

Budapest, 1893. június hóban.

Keleti Gusztáv

igazgató.

